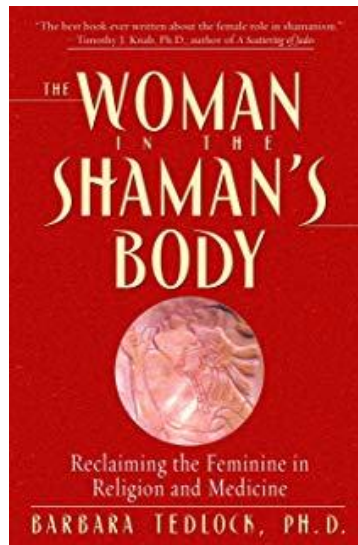

Updating Venuskunst, de oudste sjamanen zijn vrouwen

Een belangrijk boek over sjamanisme in relatie tot de vrouw uit 2005

De oudste sjamanen zijn vrouwen. Vrouwelijk sjamanisme ouder is dan mannelijk sjamanisme. Het komt in tal van mijn boeken aan de orde.¹ Ik vond nieuwe info die dit bevestigt en verwerkte dit in een boek uit 2017.² Daarom deze update.

Sjamanisme behoort volgens westerse opvattingen tot de 'natuurreligies'. Het gaat echter niet om een 'religie' maar om een kosmologie, een kosmisch wereldbeeld dat momenteel over de hele wereld verspreid is. Het is te vinden in Siberië, China, Tibet, Korea, Japan, Nepal, India, Indonesië, Zuidoost-Azië, Australië, Melanesië, Polynesië, Noord-Amerika, Zuid-Amerika, Midden-Amerika, Afrika en Noord-Europa.³ Oude volkeren kennen het ook; het is overal ontstaan en leeft tot op de dag van vandaag voort. Het is een oeroude en universele zienswijze op mens en wereld.

Wat betekent het woord sjamaan? Het woord 'sjamaan' gaat terug op het woord *samân*. Dit is een woord uit de Tunguzische taal. Het staat in nauwe samenhang met de woorden *samân* en *samâl*. Die woorden betekenen: een rituele dans doen bij ziekengenezing.⁴ Het woord *samân* wordt via Russische reisberichten over Siberië en Centraal-Azië vanaf de 17^e eeuw in Europa bekend. Het woord stamt dus uit Noord-Azië en wel uit de Manchu-Tunguzische taal. Volgens een Chinese historicus uit de 12^e eeuw betekent het woord *shan-man* bij de stam der Noord-Aziatische stam der Dschürtschen 'sjamane' of 'vrouwelijke magiër'.⁵ Meerdere onderzoekers waaronder de bekende Rus Anisimov wijzen erop dat volgens de overlevering van de Noord-Aziatische Ewenken en Nanaier de eerste sjamanen vrouwen zijn.⁶

Koreaans sjamanisme

Ik geef hierna een reeks feiten.

1. Het sjamanisme komt voort uit een animistische kosmologie waarin de **al-verbondenheid met de bezielde natuur** centraal staat. Het is het wereldbeeld en de levensvisie van natuurvolken.
2. Bronnen vermelden de sterkere krachten van vrouwelijke sjamanen in vergelijking met de mannelijke. Er ligt namelijk een relatie tussen **menstrueren en sjamaniseren**.⁷
3. Tot voor kort richtte het onderzoek naar sjamanen zich uitsluitend op de mannen. Toch heeft het vrouwelijk sjamanisme oudere papieren. **De eerste sjamanen zijn vrouwen**. En volgens diverse etnologen en mythologen bevestigen sprookjes dit beeld. De sjamane of wijze vrouw of goede heks - de *witch* - wordt later omgezet in de boze en kwaadaardige heks.
4. Ook in Oost-Azië, in China, Japan en Korea meent men dat het vrouwelijk sjamanisme het oudste is. Met name in Korea maar ook in Japan is dit **tot op de dag van vandaag** springlevend. In Korea wordt het officieel erkend als cultureel erfgoed. Het sjamanisme in China is later gepatriarchaliseerd. Vrouwelijke sjamanen treden op in een voor-sjamanistische periode.

De evolutie van het sjamanisme

Sjamane en dochter van stamhoofd uit Mongolië, kostuum uit 1932
Afb. uit *The Language of MA*, dl I h 4, 102 [[1.4.92]; *Venus is geen Vamp*, afb. op p. 99

Esther Jacobson wijst - op basis van Russische literatuur over het Siberische sjamanisme - op *pre-sjamanistische* familie-culten onder leiding van vrouwen; in het latere sjamanisme gaat het mannelijke gaan domineren.⁸

Gerhard Doerfer ziet een ontwikkeling in vijf stadia.⁹

1. De voor-sjamanistische periode.
2. De vroeg-sjamanistische periode.
3. De hoog-sjamanistische periode.
4. De laat-sjamanistische periode.
5. De na-sjamanistische periode.

1. De voor-sjamanistische periode

In deze periode bestaat er nog geen 'sjamanisme'. In de oudere mythen en sprookjes van Tunguzen komt deze fase naar voren.¹⁰ Er is sprake van *genezeressen*, maar nog niet van mensen die het *beroep* of *ambt* van sjamaan uitoefenden. *Iedere* vrouw bezit dit sjamanistisch vermogen.

Mircea Eliade ziet de patriarchale nomadenculturen als uitloeijsels of zijtakken van akkerbouw- en stadsculturen, wier invloed ver naar het noorden uitstraalt.¹¹ Patriarchalisering slaat later toe bij herdersvolken waar de leider nu een man is.

Heide Göttner-Abendroth deelt deze visie. Zij stelt dat de nomaden van Azië niet altijd patriarchaal geweest zijn maar beïnvloed zijn door akkerbouw- en stadsculturen.¹² Zoals bekend staat de clanmoeder centraal in vroege en hoog-ontwikkelde landbouwculturen.

De Noordaziatische volken zouden uit zuidelijker regionen komen; daar wijzen hun oorsprongsmythen op. Het zou om hoogontwikkelde landbouw-culturen gaan.¹³ Ik geef twee voorbeelden.

*De Jakuten wonen, voordat zij neerstrijken bij het Bajkal-meer, elders; ze leven oorspronkelijk meer westelijk.

*In hun overlevering noemen de Kirgizen vaak het *land van Urjanchai*. Ze kennen het pottenbakken, de smeedkunst en ook het schrift; wanneer zij eenmaal in 1632 met de Russen in contact komen, blijken ze dit vergeten te zijn.¹⁴

2. De vroeg-sjamanistische periode

Het sjamanisme kent een *vroege* vorm die te maken heeft met het vermogen van vrouwen om een sjamanistische reis in de andere wereld te maken. Deze techniek wordt hoofdzakelijk door vrouwen uitgeoefend. De reis in de andere wereld staat nauw in verbinding met de wedergeboorte. Het is de sjamaniserende vrouw die de andere wereld in trance bereist en daar een gestorven persoon uit de clan ontmoet. Ze ontvangt deze als kinderziel en voert de voorouder-persoon terug naar het aardse mensenleven om hier wedergeboren te worden. Het vrouwelijk voortbrengen van leven van mens, dier en plant is volgens Kurt Derungs een van de belangrijkste kenmerken van het vroege sjamanisme.¹⁵

In deze periode worden de Tunguzen in Siberië beïnvloed door het vroege Mongolendom, iets dat blijkt uit de Mongoolse leenwoorden die overgenomen zijn in de Tunguzische taal. Metaalbewerking en nomadendom worden geïntroduceerd. Onder invloed van de patriarchale invloed neemt de rol van de vrouw als hoedster van het magisch denken af.

Kenmerken worden nu:

1. Reductie van invloed van de 'hoedster(s) van het magisch denken', voormoeder(s), de clanmoeder en later de sacrale koningin.¹⁶
2. Vergoddelijking van een stam-leider die ook sjamaan is.
3. Het ontstaan van een dualistisch wereldbeeld met een schepper en een verwoester, God en de duivel, met een boven en beneden, met hemel en hel, met een wereld en een tegenwereld, met goed en kwaad.¹⁷

3. De hoog-sjamanistische periode

Deze bouwt voort op oudere fundamenten. De patriarchaliserende tendenzen nemen verder toe. Er ontstaan de volgende **kenmerken**:

4. Scheiding van de sacrale functie in een wereldlijk heerser (stamhoofd) en een religieus leider, de mannelijke sjamaan.
5. Vrouwelijke sjamanes zijn nu zeldzaam.
6. Complex systeem van voorstellingen over sjamanistische hulpgeesten, een systeem dat neigt naar bijgeloof en zwarte magie.
7. Reizen naar de onder- en bovenwereld zijn nu exclusief voorbehouden aan de sjamaan.
8. Het magisch denken geldt als niet meer reëel maar als spel en schijn.
9. Sjamaniseren wordt een 'beroep' met de allerlei 'specialismes' van meer of mindere kwaliteit, Er verschijnen genezers, ziekmakers, charlatans, waarzeggers, begeleiders van de doden, toverpriesters, bewaarders van de orale traditie, enz. enz. enz.¹⁸ Over de degenerering van het sjamanisme zie *Vrouw Holle en de verborgen wijsheid in sprookjes*, hoofdstuk 20.

4. De laat-sjamanistische periode

10. Invloeden van vreemde wereldreligies van buitenaf hebben een verwaterende uitwerking op de oude cultuur. Sjamanistische hulpgeesten worden 'bevorderd' tot boeddha's. Goden, halfgoden en voorouders worden tot 'heiligen'. Dualistische gestalten uit de wereldreligies worden geabsorbeerd: Christus en de Satan maken hun entree. Hoe intensiever de missioneringsactiviteiten zijn, hoe sterker de negatieve invloeden en dualistische uitwerkingen.

5. De na-sjamanistische periode

11. Men wil de wereld 'verlossen' van het sjamanisme. Maar sporen daarvan blijven in verborgen en versluierde vorm voortleven in sprookjes, mythen en sagen. Nu raakt b.v. ook binnen de Tunguzische wereld de orale traditie in verval waarin mythen en sprookjes worden overgeleverd.¹⁹

12. Vreemde ideologieën met ideologische 'heiligen' als Lenin en Stalin versmelten met de oude cultuur; zij nemen attributen en functies over. De tijd van het anti-sjamanisme is aangebroken. Het offensief richt zich eerst tegen individuele sjamanen, met name de zwakken onder hen; ze worden als charlatans neergezet.

13. Zowel wereldreligies als het christendom, de islam en het boeddhisme als ideologieën als het communisme zien het sjamanisme als *bedrog*. Het sjamanisme als instituut wordt vanuit rationalistische hoek aangevallen, belachelijk gemaakt en binnen het atheïstisch communisme mét andere 'religies' verboden.

De neergang. Vroege vormen van het sjamanisme zijn vitaal en gezond maar het latere sjamanisme deformeert en verval. Het is dus belangrijk onderscheid te maken tussen het proto-sjamanisme, het vroege sjamanisme en het latere gepatriarchaliseerde. Naarmate het sjamanisme patriarchaliseert, verandert het. Het rationaliseert en verwordt tot anti-sjamanisme. Daarmee graaft het zijn eigen graf. Er is een ontwikkeling van vrouwelijk naar mannelijk, van realiteit naar fictie. De voormoeder verliest aan betekenis.

In het lichte en donkere sjamanisme worden witte en zwarte magie beoefend. Het lichte sjamanisme is *positief* en bevordert het welzijn van het individu en de gemeenschap. Het donkere sjamanisme is *negatief* en brengt bewust schade aan mens en gemeenschap. Onderzoek maakt duidelijk dat het latere donkere sjamanisme veelal bevolkt wordt door *mannen*.

Vrouwelijke sjamanen in het moederland maken uitsluitend gebruik van witte magie. Wanneer het vaderland aanbreekt gaan mannelijke goden tijdens het patriarchaliseringsproces over op zwarte magie; het doel heiligt de middelen. Dat doel is nu niet meer algemeen welzijn maar macht, dominantie en alleenheerschappij.

De heksenvervolgingen, die vanaf 1400 na Chr. in West-Europa plaatsvinden, vloeien mede voort uit de angst voor de kennis van de subtiele lichamen en de subtiele levenskrachten die de wijze vrouw of *witch* weet te genereren en manipuleren.²⁰

De conclusie luidt: Vrouwelijke sjamanen treden met name naar voren in evolutie-fase 1 en fase 2. In beide fases bezit *iedere* vrouw het sjamanistisch vermogen om contact te leggen met levenskracht-energieën of fijnstoffelijke energieën.

Annine van der Meer, februari 2019.

©anninevandermeer

¹ VVTM, 20; VIGV 95-99; LOMA 103-104; *De Zwarte Madonna van Oer- tot Eindtijd* 26-29; *Vrouw Holle en de verborgen wijsheid van sprookjes* 543-554, 547.

² *Vrouw Holle en de verborgen wijsheid van sprookjes*, h 6, 173.

³ Mircea Eliade, *Shamanism. Archaic techniques of ecstasy*, Böllingen Foundation, 1964, London, 1988, h 2, 33-53; Kurt Derungs, *Struktur des Zaubermärchens I*, Stuttgart, Wenen, dissertatie aan de faculteit der filosofie aan de universiteit van Bern, 1994, 13; Derungs, *Die ursprünglichen Märchen der Brüder Grimm*, 314.

⁴ Kurt Derungs, *Struktur des Zaubermärchens I*, 13.

⁵ Gerhard Doerfer, *Zur Rolle des Schamanen im Märchen der Tungusen*, 1986, 98; Derungs, *Struktur des Zaubermärchens I*, 27.

⁶ A. F. Anisimov, *Kosmologische Vorstellungen der Völker Nordasiens*, Hamburg, 1991; Derungs, *Die ursprünglichen Märchen der Brüder Grimm*, 315, n 24.

⁷ *Vrouw Holle en de verborgen wijsheid van sprookjes*, h. 19 par. 1.4 'Sjamaniseren en menstrueren'.

⁸ Esther Jacobson, *The Deer Goddess of Ancient Siberia. A Study in the Ecology of Belief*, E. J. Brill ed., Leiden, New York, Keulen, 1993, 172 met verw. naar H. P. Dyrenkova, 'Survival of matriarchal elements among the Altayic Turks', *SE 4* (1937)18-45; Mary Kelly, *Goddess Embroideries of the Northlands*, Studiobooks, 2007, 24.

⁹ G. Doerfer, *Zur Rolle des Schamanen im Märchen der Tungusen*, 1986, 106; Derungs, *Struktur des Zaubermärchens I*, 27.

¹⁰ Doerfer, *Zur Rolle des Schamanen im Märchen der Tungusen*, 106; Derungs, *Struktur des Zaubermärchens I*, 27.

¹¹ Eliade, *Shamanism*, 378-79; Derungs, *Struktur des Zaubermärchens I*, 33.

¹² Heide Göttner-Abendroth, *Das Matriarchat I, Geschichte seiner Erforschung*, Stuttgart, 1988, 1995 (3e dr.), 92.

¹³ Alfred Stolz, *Schamanen. Ekstase und Jenseitsymbolik*, Keulen, 1988, 14, 32; Derungs, *Struktur des Zaubermärchens I*, 24.

¹⁴ Derungs, *Struktur des Zaubermärchens I*, 24

¹⁵ Derungs, *Die ursprünglichen Märchen der Brüder Grimm*, 315.

¹⁶ Derungs, *Struktur des Zaubermärchens I*, 27.

¹⁷ Doerfer, *Zur Rolle des Schamanen im Märchen der Tungusen*, 103; Derungs, *Struktur des Zaubermärchens I*, 27.

¹⁸ Derungs, *Struktur des Zaubermärchens I*, 33.

¹⁹ Doerfer, *Zur Rolle des Schamanen im Märchen der Tungusen*, 108; Derungs, *Struktur des Zaubermärchens I*, 28.

²⁰ *Vrouw Holle en de verborgen wijsheid van sprookjes*, h. 13 'De magie van vrouwenwerk', 372.